

Sigøjnerne under 2. verdenskrig

Udarbejdet for DCHF af **Line Olesen**, B.A.

Forskningsoversigt

Da 2. verdenskrig sluttede sendte nazisternes forbrydelser chokbølger hen over hele den vestlige verden. Nazismens offergrupper fik stor opmærksomhed og efter krigen gennemførtes en retssag, hvor nogle af det tredje riges ledere blev anklaget for bl.a. forbrydelser mod menneskeligheden. På trods af at 500.000 sigøjnere mistede livet og mange flere blev forfulgt under NS-tiden, blev disse ikke regnet med til gruppen af Nazi-ofre under denne proces. De dokumenter, der var forberedt til retssagen, blev senere brugt som kildemateriale for få artikler udgivet af The Lore Gypsie society, der er en amerikansk organisations, hvis formål er at fremme studier i sigøjnernes historie og kultur. I det store hele blev sigøjnernes Holocaust ignoreret i efterkrigstiden. De publikationer, der udkom, beskriver med få undtagelser hovedsageligt andre offergrupper, hvorunder sigøjnerne bliver nævnt.

Phillip Friedman, der var den første, der skrev om emnet, var en del af denne tendens, og hans arbejde blev ikke særligt kendt i Tyskland, hvor Herman Arnold og Hans-Joachim Döring blev opfattet som sigøjnerekspertter op igennem 50 og 60'erne. De havde begge en racistisk holdning til emnet og har på den baggrund forklaret og forsvaret nazisternes motiver for forfølgelsen af sigøjnerne til at være kriminalpræventive og sikkerhedspolitiske. En kritisk diskussion af Arnolds såkaldte ekspertise kan findes i Mathias Winters artikel: "Kontinuitäten in der Zigeuner forschung und Zigeunerpolitik" fra 1988.

Det var først i 70'erne at den første seriøse monografi om emnet blev udgivet af Donald Kenrick og Grattan Puxon i England. "The Destiny og the Eurpean Gypsies" blev efterfulgt af en række monografier og artikler af bl.a. Joachim S. Hohmann og Tilman Zälch, men disse bidrager ikke med nye tolkninger og analyser, selvom de er blevet til på et andet kildegrundlag end Kenrick og Puxons bog.

I USA er tendensen til, at opfatte sigøjnernes forfølgelse som en del af det jødiske Holocaust stadig gældende. Sybil Milton, der også har skrevet en del om det jødiske Holocaust, har bidraget med flere artikler om sigøjnernes forfølgelse bl.a. "Gypsies and Holocaust" fra 1991. Og Yehuda Bauer har skrevet en artikel om sigøjnerfamilielejren i Auschwitz.

I halvfemserne er det endvidere blevet populært at forske i folkemord, hvor Chalk og Jonassohns bog fra 1990 står centralt. Også her er sigøjnerne nævnt både i et selvstændigt kapitel, og i et kapitel der omhandler folkemordet på jøderne.

I de sidste årtier har professionelle historikere betragtet sigøjnerne under den 2. verdenskrig, som et selvstændigt emne med forskningsværdi. Michael Zimmermann har bl.a. udgivet Rassenutopi und Genozid, Wolfgang Günther har skrevet om baggrunden for nazisternes forfølgelse af sigøjnerne. Wolfgang Wippermann har sammen med Michael Burleigh udgivet "The Racial State", der behandler nazisternes ideologiske opfattelse af forskellige befolkningsgrupper, Erika Thurner har skrevet om tvangslejre for sigøjnere i det tredje rige. Og Benno Müller-Hill har forsket i akademikerens deltagelse i defineringen og forfølgelsen af Sigøjnerne i perioden.

Hvad angår informationer om sigøjnernes forfølgelse frem til i dag, er der udgivet to gode værker: David Croves "The Gypsie of Eastern Europe" og Kenrick/Puxons "Europe's Gypsies".

I Norden har de fleste udgivelser om sigøjnerne kommet i form af bredere værker om deres historie og kultur, hvorunder deres forfølgelse under nazismen bliver nævnt. Det er først indenfor de sidste årtier, at der er udkommet seriøse monografier om sigøjnernes forfølgelse under 2. verdenskrig. Fritz Petersens "Skyd sigøjnerne" fra 1990, Jahn Otte Johansons "Sigøjnernes Holocaust" og Paul A Levines og Stephanie Bruchfelds "Om detta mä ni berättat" giver alle en grundig indføring i Sigøjnernes forfølgelse.

Endelig eksisterer der et stort antal udgivelser, der er blevet til på grundlag af regional studier samt lokale studier af sigøjnernes vilkår i tyske koncentrations- og dødslejre. Som eksempler kan nævnes Angelika Ebbinghaus og Johannes Meister, der har skrevet om sigøjnernes forfølgelse i henholdsvis Hamburg og Mulfingen. Og i Wolfgang Günthers "Ach, Schwester ich kann nicht mehr tanzen" beskrives deres vilkår i koncentrationslejren Bergen-Belsen.

Antallet af titler indenfor emnet er i dag så stort, at det med relativt få sprogkunderskaber er muligt at danne sig et overblik over, hvorledes det gik sigøjnerne under 2. verdenskrig.

Sigøjnerne under 2. verdenskrig Bibliografi

Arnold, Herman: "The Gypsie Gene". In: Journal of Gypsie Lore Society. XL. 1961. s. 53-56.

Bauer; Yehuda: "Gypsies". In: Ysrael Gutmann/Michael Berenbaum: Anatomy of the Auschwitz Death Camp.. 1994. s. 441-455.

Bruchfeld, Stephanie/Levine, Paul A.: Om dette mä ni berättat: En bok om forintelsen i Europa 1933-1945. Regeringskansliet. 1998.

Chalk, Frank/Jonassohn, Kurt: The History and Sociology of Geneocide. Analyse and Case Studies. New Haven/London. 1990.

Crove, David/Holsti, John: The Gypsies of Eastern Europe. New York. 1991

Döring, Hans-Joachim: Die Zigeuner im Nationalsozialistische Staat. Hamburg. 1964.

Döring, Hans-Joachim: "Die Motive der zigeuner-Deportation vom Mai 1940." In: Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte. 1959.

Ebbinghaus, Angelika: Heilen und Vernichten im Mustergau Hamburg. Bevölkerungs und Gesundheitpolitik im Dritte Reich. Hamburg. 1984.

Friedmann, Phillip: "A Strange Common Destiny in The Extermination of Gypsies."
In: Kiyom. Nr. 8/9. 1950. S. 1661-1667.

Friedman, Phillip: "The Fate of 500.000 Gypsies." In: The Star Weekly. Toronto.
1951

Günther, Wolfgang: Ach Schwester ich kann nicht mehr tanzen. Sinti und Roma im
KZ Bergen Belsen. Hannover. 1990.

Günther, Wolfgang: Zur pressischen Zigeunerpolitik seit 1871. Eine Untersuchung
am Beispiel des Landkreises Neustadt am Rübenberge und der hauptstadt Hannover.
Hannover. 1985

Hohmann, Joachim S: Geschichte der Zigeunerverfolgung in Deutschland.
Frankfurt/New York. 1988.

Hohmann, Joachim: Verfolgte ohne Heimat. Geschichte der Zigeuner in Deutschland.
Frankfurt. 1990.

Johanson, Jahn Otto: Sigoynernes Holocaust. Cappelen. Oslo. 1989.

Kenrick, Donald/Puxon, Grattan: The Destiny of the European Jews. London. 1972.

Kenrick, Donald/Puxon, Grattan: Europe's Gypsies. Minority Right Group Report nr.
14. London. 1987.

Meister, Johannes: "Schicksale der Zigeunerkiner aus der St. Josefpflege in
Mulfingen." In: Zeitschrift für die Sozialgeschichte des 20. und 21. Jahrhunderts. 2.
1987. s. 14-51..

Milton, Sybil: "The Gypsies and Holocaust." In: The History Teacher. Vol. 24. Nr. 4.
1991. s. 375-386.

Milton, Sybil: "Nazi Politics Toward Roma and Sinti, 1933-1945". In: Journal of
Gypsy Lore Society. Vol. 2. Nr. 1. 1992. s. 1-18.

Müller-Hill, Benno: Tödliche Wissenschaft. Die Aussonderung von Juden, Zigeunern
und Geisteskranken. 1933-1945. Reinbek. 1984

Pedersen, Fritz: Skyd Zigeunerne: Zigeunerne Holocaust under Nazismen. Hvidovre.
Carnet. 1990.

Turner, Erika: Nationalsozialismus und Sigøjner in Österreich. Salzburg. 1983

Winter, Matthias: "Kontinuität in der deutschen Zigeunerforschung und
Zigeunerpolitik." In: Feinderklärung. 1988. s. 135-152.

Wolfgang Wippermann/Michael Burleigh: The Racial State. Germany 1933-1945.
Cambridge University Press. 1991

Zimmermann, Michael: Rassenutopi und Genozid . Hamburg. 1996.

Zimmermann, Michael: Verfolgt, vertrieben, vernichtet: Die nationalsozialistische Vernichtungspolitik gegen Sinti und Roma. Essen. 1989

Zimmermann, Michael: "Die nationalsozialistische Zigeunerverfolgung, das System der Konzentrationslager und das Zigeunerlager in Auschwitz-Birkenau." In: Ulrich Herbert og Karin Orth Dieckmann: Die nationalsozialistischen Konzentrationslager - Entwicklung und Struktur. Bd. II. Göttingen. 1988.

Zulch, Tilman: In Auschwitz vergast, bis heute verfolgt. Zur Situation der Roma (Zigeuner) in Deutschland und Europa. Reinbek. 1979.